

SZÍNHÁZ

BEMUTATÓ

BAAL

Látszatszínház.

Mintha valódi lenne, amelyet nemcsak nézni lehet, kell, hanem értelmezni is. Mintha vonatkozna valamire, szólna valakiről, gondolatokat, érzéseket ébresztene.

Mintha színház lenne. De nem az.

A megszólalásig hasonlít hozzá. De amint megszólal, nem tudni, kihez beszél, mit akar mondani.

Forog a színen a legigazibb körhinta, lovacskákkal, csacsikkal, orra hegyén labdát egyensúlyozó fókával. Villódnak a színes fénycsövek. Égő fáklyákkal rohangálnak a rongyokba bugyolált színészek. Látunk néhány bűvészmutatványt. Szeretkeznek mindenhol — padlón, rozoga ágyon, a körhinta tetején — és minden mennyiségben. A lányokon feszül a meztelenség illúzióját keltő hússzínű trikó. Nem csoda, ha állandóan ágyba viszik őket. Isznak — a legtöbbször elhangzó szó: pálinka —, erőszakoskodnak: nőkkel, férfiakkal egyaránt. Szélesek a gesztusok, emelkedett a hang. Nyersek, durvák, kegyetlenek. Még alteregója is van a főhősnek. Egy jó éneke végsőkéig elvetemültnek, emberre, erkölcsre, bárára, szerelemre nem tekintő istenként önkényeskedő Baalnak. (Bár csak az előzetes nyilatkozatokból derül ki az alteregó jósága, az előadásból csupán a másik én — illetve a főhős hátán púpiként odanőtt valaki — szenvedése, passzív jelenléte világos.)

Minden olyan, mint az élet. Illetve majdnem olyan, mert ha ráununk — elég gyorsan bekövetkezik — s kezdünk gondolkodni azon, kik is ezek, akiket a színészek Milan Belegišanin rendezői irányításával elének állítanak, mit és miért cselekszenek, mondanak, kétségbeesetten kell megállapítani, hogy titkuk megfejthetetlen.

Igy derül ki a színházi előadás látszatzellege. Céltalansága, de mondhatnánk nyugodt lelkiismerettel ürességet is vagy még súlyosabb szavakat. Egészen a megjátszott és tévhit alapján valósnak gondolt korszerűség majmolásáig, álmodern szemfényvesztésig.

Brecht egészen fiatalon, még tanulmányai során írta a Baalt. Nem igazán jó darab. Sőt. Inkább az életmű későbbi jelentős alkotásai avatják műsordarabbá, mint bejárt értékei. De semmiképpen sem azért érdektelen, mert hiába keressük benne a későbbi Brechtet. Inkább, mert helyenként túlon túl célratörő, szájbarágós. Ugyanakkor egyetlen és igazi értéke is pontosan ez a *direktsége*. A Baal inkább *színpadi pamflet*, mint dráma. Vitairat az értéktelenség, a megjátszottnak a látszat ellenére hamisnak

ítélt művészet ellen. Támadás a pozőrök, az emberi viselkedés mímeltsége ellen. A valósnak hirdetett álélet ellen. Indulatból született indulatos szöveg.

Logikus, hogy felújítása, mai színre vitele is csak akkor nyer értelmet, ha átveszi a brechti indulatot és talál alkalmas, támadást érdemlő aktuális céltáblát: életérzést, viselkedésformát, művészi ideált — általában valamilyen emberi megnyilatkozási formát.

Az Újvidéki Színház előadása azonban céltábla nélkül készült. Csak úgy az üresbe lödöz, nagyot durranó veszélytelen vaktöltényekkel.

Azt még értem, hogy ez az üres bálvány, Baal istenség feneketlen pálinkáshordó, lebuja csődöre, galambokat elővarázsoló és ócska verseket fabrikáló álpoéta, afféle hókuszpókusz magatartás jellemzi, itt a piros, hol a piros szellemiséget képvisel, hogy mértéktelen önrontási gesztusai másokra is károsak. Ilyenformán általánosságban jelképez valamit, amittől menekülni kell. Csakhogy ennek a felismerése kevés, elégtelen egy színházi előadáshoz. Vaskossága ellenére is vékony matéria. Bölcséleti tartalma egy középiskolás házidolgozat témájaként is banális. Azzal a bizonyos kettős énnel együtt. Mert amikor a fellázadt passzív alteregó, a báb-ból emberré vált, öntudatosodott másik én működni kezdene, akkor fél perc alatt végez vele az az aljas igazi én. Mintha megjádt volna a rendező attól, hogy saját ötlete életképes lesz.

Persze, sokkal nagyobb hiba, hogy az előadásnak nincs célja. Nincsenek gondolatébresztő, mai utalású gesztusai, ügyesen elhelyezett aktuális hangulatai. Ha más nem, legalább a ruhák, a színpadi viselet jelezhetne egyfajta korszerűséget. Ezek azonban annyira eklektikusak, mint maga a rendezés és a játék. Itt-ott felfedezhetők a punk divat elemei, de ezek sem válnak meghatározott jellegűvé.

Csúnya színházi öngól ez a Baal az Újvidéki Színházban. A látszat ellen íródott, s közben — az előadás — maga lesz a látszat. Céltábla híján válik céltáblává. Pontosan azzá, amit Brecht intenciói szerint támadnia kellene.

Tanulságos előadás. De elsősorban az önmagára valamit is adó színház, kivált e fiatal színház szempontjából, amely — úgy érzem — mindinkább, belülről észrevétlenül, a művészi krízis szakadéka felé sodródik.

GEROLD László

A SZLOVÉN SZÍNHÁZI ÉVAD — FÉLIDŐBEN

Külenc szlovén színházban, Triesztől Mariborig egész sor bemutatót tartottak az évad első felében. A repertoár jellemzői: a szlovén újdonságok, a köztársaságközi együttműködés és meglepően sok darab kölcsönvétele az orosz dramaturgiából.